

Tuomo Lahdelma 70 éves

Legutóbb tíz éve, 60. születésnapja alkalmából köszöntöttük Tuomo Lahdelma barátunkat, aki 1953. június 28-án született Finnországban, a dél-savói Mikkeliben. Életének, tudományos és fordítói munkásságának főbb állomásait most csak vázlatosan idézzük fel, ezek a szikár adatok ugyanis megtalálhatók akkori írásunkban (vö. Keresztes László – Maticsák Sándor, FUD 20 [2013]: 371–374). A Jyväskyläi Egyetem, az alma mater is tisztelgett akkoriban egy kötettel, amelyet magyar tanítványával együtt szerkesztett (vö. *Intézmények, folyamatok és kutatások a nemzetközi magyarságtudományban: a Jyväskyläi Egyetem Magyarságtudományi Programjának első húsz éve – Institutions, tendencies and research in the international Hungarian studies: The first twenty years of the Jyväskylä University's Hungarian studies program*. Eds Fenyvesi Kristóf – Tuomo Lahdelma, Jyväskylä – Pécs 2013).

Tuomo Lahdelma érettségi után 1972-ben Jyväskyläbe ment tanulni. Ettől fogva egészen 2018-as nyugdíjba vonulásáig hű maradt az egyetemvároshoz. 1976-ban diplomázott finn nyelv és világirodalom szakon. 1977-től különböző minőségekben oktatói feladatokat látott el a közép-finnországi egyetemen. Érdeklődése hamar a rokon magyar nyelvhez vonzotta. Ez a vonzalma Magyarországon teljesedett ki, gyakran látogatott hazánkba, többször ösztöndíjasként, majd 1985 és 1989 között az ELTE finn vendégprofesszora volt. Élete párját, Balogh Mártát is Magyarországon ismerte meg.

A magyarságtudomány életelemévé és életcéljává vált, és e nemzetközi tudományszak élharcosa lett hazájában és később a nagyvilágban is. Számos külföldi meghívásnak tett eleget, tanított a hamburgi, bécsi, müncheni, firenzei, padovai és tartui egyetemeken. Különleges kapcsolat fűzi Debrecenhez, ahol többször is volt vendégtanár. Akár féléves, akár néhány napos tanításról van szó, mindig örömmel látogat el hozzánk, s tanít nálunk mind a mai napig.

Lahdelma pályafutása a jyväskyläi hungarológiai szak megalapításával és felfuttatásával vett új lendületet az 1990-es évek elején. Az új típusú, széles alapokra helyezett hungarológia szakot hat tanszék együttműködésével hozta létre, helyet kapott benne a nyelvészet, irodalom, történelem, néprajz, zene és művészettörténet. A kilencvenes években voltak időszakok, amikor 40–50

hallgatója volt a szaknak. Ekkor indította útjára a *Hungarologische Beiträge* c. folyóiratot is (debreceni kollégák hathatós közreműködésével), amely 18 számot élt meg. Ezt váltotta 2008-ban a *Spectrum Hungarologicum*. (Emellett 2002-től az újvidéki *Hungarológiai Közlemények* és a müncheni *Ungarn-Jahrbuch* szerkesztőbizottságának is tagja.)

Az új típusú hungarológiaoktatás felfuttatása és egy jól működő nemzetközi hálózat koordinálása után nem volt kétséges, hogy Jyväskylä nyeri el az V. Nemzetközi Magyarisztan-tudományi Kongresszus rendezési jogát, melyre 2001 augusztusában került sor. Tuomo Lahdelmát 1996-ban választották a Nemzetközi Magyarisztan-tudományi Társaság alelnökévé, 2006-ban pedig elnökévé. Ezt a tiszteletet 2021-ig töltötte be, azóta ismét a társaság alelnökeként tevékenykedik.

A kongresszus sikeres megszervezése után Lahdelma a hungarológia és kreatív írás projektek professzora lett a Jyväskyläi Egyetemen.

Az 1990-es és a 2000-es évek elejének fontos eredménye volt az intenzív hallgató- és oktatócsere Jyväskylä és Debrecen között. Ennek szervezője és felelőse Tuomo Lahdelma volt. Ez még tovább működött a 2010-es évek első felében is, majd az évtized vége felé sajnos lelassult a korábbi lendület. A hungarológiai alapképzés az egyetemi magyar nyelvoktatás visszafogása miatt gyakorlatilag megszűnt. Nem volt lehetőség újabb magyar nyelvtanár, lektor küldésére, pedig a Debrecenből „delegált” lektorok korábban évtizedeken át jó szolgálatot tettek az egyetemi kapcsolatok fenntartása és fejlesztése terén. Noha jubilánsunk energiája nem apadt el, a folyamatban megkerülhetetlen személyi és külső tényezők hatásával kellett szembenézni. Az egyetemi miliő is megváltozott az utóbbi időben. Az egyetemi képzés a „Bolognai folyamat” révén homogén falanszterré változott. A klasszikus nyelvrokonsági attitűd háttérbe szorult, és ez a tendencia mára tovább erősödött, pedig ez még az ezredfordulón is mozgatórugóként hatott az egyetemi kapcsolatokban.

Tuomo Lahdelma jól működő doktori iskolát hozott létre Jyväskyläben. Ennek keretében sok magyar és finn doktorandusz dolgozott magyar témákban Lahdelma professzor irányításával, ez idáig több mint harmincan védtek meg hungarológiai tárgyú PhD-értekezésüket a finnországi egyetemen. Ezen a téren jubilánsunk elévülhetetlen érdemeket szerzett. Az együttműködés gócpontja a 2010-es években a Pécsi Egyetem lett. Itt avatták 2012-ben díszdoktorrá, és javaslatára 2016-ban Pécs rendezhette a nemzetközi hungarológiai kongresszust.

Az ünnepelt a díszdoktorság mellett számos más, szép elismerésben is részesült: Lotz János-érem (2001), Pro Cultura Hungarica (2003), Finn

oroszlánrend I. o. lovagrendje (2005), Balassi Kard (2005), Magyar Köztársasági Érdemrend Tisztikeresztje (2011).

Feltétlenül meg kell említenünk Tuomo Lahdelma fordítói tevékenységét is. 1988-ban az ő szerkesztésében, Kiss Dénes fordításában jelent meg *A Teremtő kakukkja (Finn gyerekversek)* c. válogatás (benne Lahdelma néhány gyermekversével). Ezt követte e kötet „párja”, a *Viluinien kuningas* [A didergő király] (1992), a magyar gyermekversek antológiája finnül, Tuomo Lahdelma fordításában. Számos esszé- és novellafordítás mellett az ő nevéhez fűződik Márai Sándor *A gyertyák csonkig égnek* c. regényének finnre ültetése: *Kynttilät palavat loppuun* (2001). Ugyancsak Máraitól fordította a *Mietteidien kirja* [Gondolatok könyve] c. válogatást (2003).

Sajnos azonban sohasem dőlhet hátra az ember... Jött a Covid (a finnek Coronának hívták). 2020 nyarán szerencsére két járványcsúcs között a Lahdelma házaspárnak sikerült Finnországból Magyarországra költöznie, hogy nyugdíjas éveiket Tatán élhessék. És itt nem mellőzhetjük Tuomo barátunk karrierjében Márta asszony szerepét. A családanya érdeme, hogy három fiuk (András, Tamás, Imre) és két lányuk (Ilona, Anna) magyar maradt a finn iskola mellett: mindkét nyelvet, anyanyelvüket és édesapjuk nyelvét, az államnnyelvet is egyformán elsajátították. Ez például állhat minden vegyes házasságban élő „magyar fél” előtt!

Noha kapcsolataink intenzitása az utóbbi években értelemszerűen csökkent, az egymás iránti tisztelet és barátság azonban változatlan maradt és minden bizonnyal marad is. Tuomo kollégánknak, barátunknak és feleségének, Márta asszonynak jó egészséget kívánunk még nagyon hosszú évekre. Nagyon reméljük, hogy jubilánsunk nem teszi le végleg a lantot. Páratlan magyar nyelvtudása, elméleti tudása, írói vénája remélhetőleg gazdagítani fogja még műfordításainak sorát, amelyhez „a tavak városa”, Tata történelmi légköre – és a neszmélyi rizling – is ihletet adhat.

KERESZTES LÁSZLÓ – MATICSÁK SÁNDOR

DOI: 10.52401/fud/2023/29